

pragmatics of the speech act. The ability to correctly apply and interpret hedging is one of the main communicative competencies required to master a foreign language at a high level. In our opinion, further study of hedging in medical discourse is a promising area, which is important for successful intercultural communication and the development of translation theory.

REFERENCES

1. Бережанська Ю. В. Лінгвостилістичні особливості персуазивного медичного дискурсу, присвяченого проблемі евтаназії / Ю.В. Бережанська // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія Філологічна : збірник наукових праць. – Острог : Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2014. – Вип. 44. – С. 39–41.
2. Crompton P. Hedging in Academic Writing: Some Theoretical Problems / P. Crompton // English For Specific Purposes. – 1997. – 16(4). – P. 271-287.
3. Hyland K. Hedging in Academic Writing and EAP / K. Hyland // English for Specific Purposes. – 1994. – Vol. 3. – P. 239-256.
4. Lewin B. A. Hedging: an Exploratory Study of Authors’ and Readers’ Identification of ‘Toning Down’ in Scientific Texts / B. A. Lewin // Journal of English for Academic Purposes. – 2005. – Vol. 4. – 163-178.
5. Leyla S. A Cross-Cultural Study of Hedging Devices in Discussion Section of Applied Linguistics Research Articles / S. Leyla, M. Atai // Teaching English language and literature society of Iran. – 2008. – Vol.7. – P. 1-22.
6. Lysanets Yu. Stylistic Features of Case Reports as a Genre of Medical Discourse [Електронний ресурс] / Yu. Lysanets, H. Morokhovets, O. Bieliaieva // Journal of Medical Case Reports. – 2017. – Vol. 11. – № 83. – Режим доступу : <https://jmedicalcasereports.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13256-017-1247-x>
7. Myers G. The Pragmatics of Politeness in Scientific Articles / G. Myers // Applied Linguistics. – 1989. – Vol.10. – P. 1-35.

УДК 378.091.322:811.124'06:378.6:61

Литовська О. В.

**Харківський національний медичний університет
ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ СТУДЕНТСЬКОГО ГУРТКА З
ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ ТА МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У МЕДИЧНОМУ
ЗВО**

Робота студентських наукових гуртків гуманітарних кафедр у медичних закладах вищої освіти відіграє важливу роль у популяризації гуманітарного знання та формуванні молодих науковців. Статтю присвячено опису досвіду автора з організації роботи гуртка з латинської мови, висвітленню основних напрямів роботи, огляду проблем та перспектив для подальшого розвитку в умовах змішаної форми навчання.

Ключові слова: латинська мова, науковий гурток, медична термінологія, студенти, дистанційне навчання, медичний ЗВО

The work of students’ scientific circles at humanitarian departments in medical universities plays an important role in popularization of humanitarian knowledge and formation of young scientists. Article is devoted to description of author’s experience in organization of scientific circle of Latin language and medical terminology, review of problems and perspectives of further development in conditions of blended education.

Key words: Latin language, scientific society, medical terminology, students,

remoted education, medical university

Работа студенческих научных кружков гуманитарных кафедр в медицинских вузах играет большую роль в популяризации гуманитарного знания и формировании молодых ученых. Статья посвящена описанию опыта автора по организации работы кружка по латинскому языку и медицинской терминологии, обзору проблем и перспектив дальнейшего развития в условиях смешанной формы обучения.

Ключевые слова: латинский язык, научный кружок, медицинская терминология, студенты, дистанционное обучение, медицинский вуз

Сьогодні у ЗВО наукова робота студентів є одним із пріоритетних напрямків [6; 7]. Завданням СНТ та наукових гуртків є популяризація науки серед молоді, формування навичок самостійної наукової роботи, уявлень про дослідницьку етику, підготовка до написання наукових робіт та виступів на наукових форумах [6].

Наявність гуртка не лише вимога адміністрації ЗВО, а й престиж кафедри, а також зв'язок із багаторічними науковими традиціями дослідницької діяльності університетів. Так, студентський науковий гурток «залишався основною формою організації студентської науково-дослідної роботи в класичному університеті України другої половини ХХ ст. і сприяв інтелектуальному та фаховому зростанню студентів» [1, с. 43].

Майже кожна кафедра українських медичних ЗВО, на якій викладається латинська мова (переважно це кафедри, де поєднується викладання української або іноземної мови та латини), має науковий гурток з латини. Про діяльність гуртків можна дізнатися із інформації на сайтах кафедр, однак у науковому доробку українських (та й не лише українських) викладачів-кураторів гуртків надзвичайно мало як теоретичних робіт, присвячених організації та особливостям функціонування таких товариств, так і робіт, які б розкривали особистий досвід керівників та учасників гуртків [1; 5; 8].

Аналізуючи вказану на сайтах кафедр тематику роботи гуртків з латинської мови можна виділити такі напрямки: культурологічний; власне лінгвістичний (аналіз термінотворення), розгляд фахової медичної термінології у наукових виданнях іноземними мовами, «жива латина» [2; 3; 4; 8; 9; 10]. Більшість кафедр намагається утримати усі ці напрямки, що не завжди можливо з огляду на невелику кількість засідань та обмеженість участі студентів першим роком навчання.

Ця робота пропонує аналіз досвіду керівника студентського наукового гуртка кафедри латинської мови ХНМУ з 2014 року.

Від самого початку обраною нами стратегією була робота над лінгвістичними явищами у царині медичної термінології, пов'язаними з латинською мовою. Важливо, щоб латинська мова мала першочергове значення для розуміння цього явища і щоб матеріал дослідження демонстрував взаємозв'язок між термінологічними системами різних мов. Тож гуртківцям пропонувалися такі напрями роботи: етимологія медичних термінів, робота із словотвірними гніздами, аналіз морфологічної будови термінів, розгляд джерел метафоризації медичних термінів, синонімія та квазісинонімія, порівняння термінів латинською та сучасними мовами, аналіз аббревіатур та епонімів.

Серед методів роботи – робота зі словниками та електронними довідниками (перекладними, етимологічними, тлумачними), звернення до іншомовних джерел,

робота із Міжнародною анатомічною номенклатурою та Міжнародним класифікатором хвороб з метою аналізу частоти і закономірностей вживаності певних лексем, аналіз значення морфем, порівняльний аналіз професійної лексики, добір ілюстративного матеріалу тощо. Таким чином створюються саме ті навички, які постають корисними для дослідницької роботи у будь-якій галузі: робота з джерелами, порівняння, пошук закономірностей, статистичний аналіз.

Коротко окреслимо кожен із напрямків, за якими ми працюємо.

Зазвичай, перше засідання присвячується етимології. Таким чином закладається підґрунтя для подальшої роботи, адже більшість наукових пошуків, пов'язаних із лексикою, змушують звертатися до етимології, праїндоевропейських коренів та порівняння термінів у мовах народів світу.

Для початку студентам пропонується розповісти про значення їхніх імен, таким чином відбувається знайомство з учасниками та демонструється зв'язок давніх мов із сучасністю. Після цього розглядаємо етимологію як лінгвістичне явище, її зв'язок із історією медицини та мови, місце латини у мовній системі світу; знайомимо гуртківців з етимологічними словниками та структурою словникових статей. Це готує до завдання на наступне засідання – пошук етимології анатомічних термінів.

Завдання має на меті навчити працювати із етимологічними словниками, показати роль латини у формуванні інтернаціональної професійної лексики, продемонструвати можливі етимологічні зв'язки між мало схожими між собою словами тощо. Зазначимо, що джерелами для пошуку виступають етимологічні словники (Етимологічний словник української мови, www.etymonline.com та інші). Розвідки студентів розглядаються та аналізуються на наступному засіданні.

Іншим цікавим тематичним напрямком є епонімія. Розповідаючи про це явище, доречно розказати не лише про епоніми у науковій термінології (більшість студентів вже знайомі з термінами атлант, хвороба Альцгеймера, дальтонізм, лінія Пирогова), але й про ті, що ми використовуємо у повсякденному житті (наприклад, англійські August, July, Saturday, бренди Martini, Mercedes-Benz). Перехід від загальної лексики до професійної полегшує формування уявлення про існування двох чи більше назв одного явища, уможливорює обговорення дискусійного питання термінознавства – доречності використання епонімів. Формулюючи завдання з цієї теми, ми керуємося метою показати зв'язок історії медицини із термінотворенням й водночас живий процес термінотворення, для якого характерне витіснення одних термінів іншими. Джерелами виступають словники епонімів, сайт whonamedit.com, Stedman's medical dictionary.

Жвавий інтерес гуртківців викликає тема аббревіації, адже вони на власному досвіді вже стикаються з професійними аббревіатурами (T5, IV, ECG, aa). Знайомлячи із цією темою, ми вказуємо на давню традицію скорочення імен, посад, певних ритуальних виразів (Imp., SPQR). Найбільш емоційно студенти реагують на «відкриття» значень уже відомих скороченнями на зразок P.S., a.m., CV. Такі «відкриття» підвищують інтерес до теми та одразу розширюють мовний контекст, адже, навіть візуально, із латинськими аббревіатурами студенти знайомляться переважно із іншомовних джерел. Зберігаючи орієнтацію гуртка на роботу із медичною термінологією, при розгляді аббревіатур до аналізу органічно залучаються терміни із різних сфер життя та із різних мов. Ще однією особливістю даної теми є актуальність у сучасному світі, де користування месенджерами активізували використання скорочень (tnk, 2day). Матеріал для аналізу береться із

словників абревіатур, переліків офіційних усталених рецептурних скорочень, англomовних медичних словників.

Із формуванням постійної спільноти гуртківців, які напрацювали певний досвід роботи із джерелами та аналізу термінологічних явищ, варто переходити до більш складних тем. Так, обговорення лексичних гнізд спирається на сформовані у студентів уявлення про етимологію та навички морфологічного аналізу слів. Таким чином уможлиблюється розуміння системи словотвірних зв'язків між термінами та аналіз шляхів їхнього формування. Продуктивним видається добір таких прикладів, де у гніздо входили б не лише анатомічні терміни (*ulna–ulnaris*), але й клінічні чи фармацевтичні (*tuber–tuberculum–tuberculosis* із похідними). У той же час перед керівником стоїть завдання не переобтяжувати студентів, адже гнізда від термінів на зразок *carpi* можуть виявитися занадто розлогими. Матеріал для аналізу береться з анатомічної номенклатури, медичних словників, перекладних словників, Міжнародного класифікатора хвороб.

Визначення шляхів метафоризації анатомічних термінів – один із варіантів тематики роботи для студентського гуртка. Викладач знайомить гуртківців з явищем метафоризації, різновидами метафор, розповідає про зв'язок номінації з розвитком людської свідомості. Анатомічна термінологія є дуже цікавим матеріалом для аналізу метафоризації, адже представляє широкий спектр від архаїчних асоціацій із тваринами, рослинами, елементами побуту (*cauda, bulba, vomer*) до складно сформульованих абстрактних назв. Тема метафоризації ґрунтується на досвіді пошуку етимології слів. Цікавим є порівняння шляхів метафоризації в латинській мові та сучасних мовах. Робота проводиться із залученням анатомічної номенклатури та етимологічних словників.

Розгляд явища квазісинонімії – є одним із найскладніших, адже потребує від гуртківців неабиякої уваги, методичності, інкорпорує знання з анатомії та підштовхує до формулювання самостійних висновків. Необхідно познайомити студентів із сутністю цього явища, диференціацією між синонімами, повними синонімами та квазісинонімами. Явище квазісинонімії в українській анатомічній терміносистемі є майже недосліджуваним, тож студенти-гуртківці виступають першопроходьцями. Керівник пропонує для аналізу латинські терміни, які мають однаковий переклад українською (наприклад, *fossa, fovea* – ямка; *processus, appendix* – відросток), або латинський термін, що має декілька варіантів перекладу українською (*appendix* – відросток, привісок, придатак). Завданням студентів є створення переліку термінів, де дане слово зустрічається; визначення його перекладу; визначення, чи є закономірності саме у такому перекладі та чи є послідовність у поєднанні певного національного варіанту у тому чи іншому випадку, з'ясування, чим мотивована латинська та українська назва. Користь від таких завдань важко переоцінити, адже гуртківці стикаються із недоліками існуючої терміносистеми, розуміють, що її оптимізація вимагає суголосної роботи лінгвістів та анатомів.

Як показує досвід, найбільший інтерес серед гуртківців викликають етимологія, епонімія та абревіація. Найскладнішими для студентів і у той же час найбільш продуктивними в плані написання наукових робіт є аналіз квазісинонімів та пошук джерел метафоризації. Це, на наш погляд, є яскравим свідченням того, що сучасному студенту найважливішим видається практичний аспект. І тут латинська мова є інструментом для оволодіння професійною термінологією та посередником у міжнаціональній комунікації.

Найбільшим викликом для керівника гуртка постає грамотний підбір завдань. Треба розуміти особливості роботи із студентами-першокурсниками. Наш особистий досвід показав, що завдання має бути здійсненним, інакше гуртківці втомлюються та перегорять (словотвірне гніздо від слова *carut* - надто велике, а от *tuberculum* - оптимально, до того ж дозволяє залучити і анатомічну, і клінічну термінологію).

Разом з тим варто обирати об'єкти дослідження, аналіз яких був би можливим для людини без поглибленої лінгвістичної підготовки, для аналізу яких було б достатньо 3–4 джерел. Крім того, джерела мають бути доступними для науковця-початківця. Не варто переобтяжувати студента-медика лінгвістичними працями. Знайомство із конфліктуючими теоретичними підходами в лінгвістиці не має практичної цінності для першокурсника медичного ЗВО.

Звичайно, у організації роботи гуртка чи не визначальне значення має особистість керівника гуртка, або викладача, який порадив брати участь у засіданнях. Гурток з латинської мови, зазвичай, нечисленний – до 10 постійних учасників. Засідання відбуваються раз на 3–4 тижні. Після перших ознайомчих засідань залишаються ті, хто дійсно цікавиться латиною та здатен до систематичного виконання завдань. На наш погляд, акцент на заохочення додатковими балами призводить до формалізації процесу і лише негативно впливає на функціонування гуртка. Натомість обмін результатами міні-досліджень із одностумцями у дружній атмосфері постає прекрасним підґрунтям до презентації власних доробків на студентських наукових конференціях.

Продуктивність обраної нами стратегії підтверджується успішними виступами гуртківців на кафедральних та всеукраїнських конференціях та відгуками самих студентів.

Щодо організації гурткової роботи несподівано цікавим постав досвід карантину у навчальному році 2019–2020. Зрозуміло, що більшість кафедральних гуртків припинили роботу через проблеми пов'язані з переходом навчального процесу на дистанційний формат. Саме наші студенти-гуртківці виступили ініціаторами продовження роботи у дистанційному форматі - і результат перевершив усі сподівання. Серед переваг відзначимо відсутність обмеженості у часі, студенти досить швидко призвичаїлися до створення презентацій до своїх виступів, зменшилося напруження та страх виступати перед публікою, менша «формалізованість», більша залученість до комунікації одне з одним. Власне зібрання гуртка вирішували проблему дефіциту комунікації та сприяли відпрацюванню технічних навичок роботи у дистанційному форматі. Разом з цим виконання завдань стало менш орієнтованим на викладача, а більш - на колеґ-гуртківців.

Результат роботи гуртка латинської мови під час карантину потребує осмислення, однак успішний досвід дозволив у 2020–21 навчальному році розпочати роботу гуртка в online-форматі. Аналіз особливостей роботи у такому режимі - перспектива для подальшого дослідження.

Досвід показує, що із докорінними змінами у методології навчання у ЗВО та новими стратегіями розвитку студентської науки роль гуртка не втрачає значущості. Вважаємо актуальним обмін практичним досвідом та напрацюваннями зі стратегій діяльності наукових гуртків з латинської мови у медичних ЗВО, адже зацікавленість студентів і їхня налаштованість на наукову роботу на перших курсах лише зростає.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитришин О. Наконий гурток - основна форма організації студентської науки в класичних університетах України (друга половина ХХ ст.) // *Гірська школа Українських Карпат*. 2016. № 14. С. 40-43.
2. Кафедра іноземних мов ТНМУ : веб-сайт. URL: <https://f-lang.tdmu.edu.ua/pokazniki/studentiskij-naukovij-gurtok-1>
3. Кафедра латинського язика // Белорусский государственный медицинский университет : веб-сайт. URL: <https://www.bsmu.by/page/3/127/>
4. Кафедра латинської та іноземних мов // Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького : веб-сайт. URL: <https://new.meduniv.lviv.ua/kafedry/kafedra-latynskoyi-ta-inozemnyh-mov/>
5. Колодезнікова С. И. Гуляев П. Д. К проблеме организации деятельности студенческого научного кружка в современных условиях // *Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта*. 2018. № 11 (165). С. 146-149.
6. Положення про наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених ХНМУ // Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених ХНМУ : веб-сайт. URL: http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=67%3A2011-05-05-08-37-45&catid=5%3A2011-05-05-08-31-16&Itemid=25&lang=uk
7. Про вищу освіту : Закон України №1556-VII від 01.07.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
8. Сорока Ю. Б. Зінченко Н. В. Гурток як першочергова ланка науково-дослідницької роботи студентів у медичному колежі // *Всесвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/library/gurtok-ak-persocergova-lanka-naukovo-doslidnickoi-roboti-studentiv-u-medicnomu-koledzi-171264.html>
9. Студентське наукове товариство кафедри українознавства і латинської мови НФАУ : веб-сайт. URL: <https://ukrlat.nuph.edu.ua/%D1%81%D0%BD%D1%82.html>
10. Студентський науковий гурток з латинської мови та медичної термінології // Кафедра іноземних мов з курсом латинської мови та медичної термінології Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова : веб-сайт. URL: <https://www.vnmu.edu.ua/%D0%BA%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0-%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%BC%D0%BE%D0%B2#>

УДК 37.01/09

Лозенко В. В.

Харківський національний медичний університет ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ РЕПРОДУКТИВНОГО МЕТОДУ ВИКЛАДАННЯ

Стаття вивчає актуальність використання репродуктивного методу викладання в інформаційному суспільстві у зв'язку з появою інтерактивних методів навчання. Репродуктивний метод навчання є одним з найвідоміших методів, який використовується протягом довгого часу у багатьох країнах. Базова структура знань відіграє важливу роль у навчанні, тому що виступає підґрунтям для вирішення творчих завдань. Така структура знань охоплює багато фактів, ключових моментів, інформативний матеріал — все те, що потрібно